

TÜRÜK

2024, Yıl/Year: 12, Sayı/Issue: 36, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / *Date of Received: 26.12.2023*

Kabul Tarihi / *Date of Accepted: 03.02.2024*

Sayfa / *Page: 96-107*

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / *Writer:*

Harun AYAYDIN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

harun.turkce@hotmail.com

Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

arusemabaydar@windowslive.com

KIRIM TATAR ŞAİRİ YUNUS TEMİRKAYA'NIN

HAYATI, EDEBİ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Öz

Yunus Temirkaya, Kırım Tatar edebiyatına şiirleri başta olmak üzere; manzum hikâyeleri, tercümelemleri ve makaleleri ile yetmiş yıla yakın bir süre hizmet eden son derece üretken bir şahsiyettir. 1944 Sürgünü öncesinde daha çok lirik şiirleriyle ön plana çıkan Temirkaya, sürgün sonrası daha çok toplumsal meselelere eğilmiştir. Hayatının her safhasında yoksullukla mücadele etmiş, 1921 Kıtılığını yaşamış, 6 yaşında öksüz ve yetim kalmış, 1944 Sürgünü'ne maruz bırakılmış, hastalıklarla boğuşmuş, evlât acısı yaşamış fakat vatanı ve milletine olan düşkünlüğünden hiçbir şey kaybetmemiştir. Bu araştırmada, Kırım Tatar edebiyatının önemli şairlerinden biri olan Yunus Temirkaya'nın hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu doğrultuda, Temirkaya'nın kendi eserlerinden yola çıkılarak elde edilen bulgulardan ve Kırım Tatar edebiyatı kaynaklarından hareketle Yunus Temirkaya'nın, bu edebiyat sahasındaki konumu saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, araştırmamız

kapsamında gerçekleştirdiğimiz literatür taraması sonucunda Türkiye’de, söz konusu şair hakkında herhangi bir bilimsel çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Buradan hareketle bu araştırmamızda Yunus Temirkaya gibi mühim bir şahsiyetin daha tanınır hâle getirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Türk Lehçeleri, Kırım Tatar Türkleri, Kırım Tatar Edebiyatı, Kırım Tatar Türkçesi, Yunus Temirkaya.

BY CRIMEAN TATAR POET YUNUS TEMİRKAYA

A RESEARCH ON HIS LIFE, LITERARY PERSON AND WORKS

Abstract

Yunus Temirkaya contributed to Crimean Tatar literature, especially his poems; He is an extremely productive figure who served for nearly seventy years with his verse stories, translations and articles. Temirkaya, who came to the fore with his lyrical poems before the 1944 exile, focused more on social issues after the exile. He struggled with poverty at every stage of his life, experienced the 1921 Famine, became an orphan at the age of 6, was exposed to the 1944 Exile, struggled with diseases, experienced the loss of a child, but he never lost anything from his fondness for his homeland and nation. In this research, information is given about the life, literary personality and works of Yunus Temirkaya, one of the important poets of Crimean Tatar literature. In this direction, based on the findings obtained from Temirkaya's own works and Crimean Tatar literature sources, it has been tried to determine Yunus Temirkaya's position in this field of literature. Additionally, as a result of the literature review we conducted within the scope of our research, it was determined that no scientific study has been conducted about the poet in question in Turkey. Based on this, our research aims to make an important personality like Yunus Temirkaya more known.

Keywords: Contemporary Turkish Dialects, Crimean Tatar Turks, Crimean Tatar Literature, Crimean Tatar Turkish, Yunus Temirkaya.

1. Giriş

Kırım’da, yarattığı kendine has üslubunu Kırım Tatar edebiyatının özüne uygun bir şekilde kullanan ve Kırım Tatar halkının geleneklerine son derece bağlı olan şairler yetişmiştir. Ayrıca bu şairlerimiz, o dönemde memleketin her türlü meselelerini bizzat yaşayarak bilen ve Kırım Tatar halkının vatansızlık derdinin canlı şahitleridir. Yunus Temirkaya bu şairlerden birisidir (Allahmanlı, 2007: 119). O, İkinci Dünya Savaşı sürecinin tüm zorluklarını yaşayan fakat bu zor şartlar altında bile edebiyatımızı zenginleştirecek eserler kaleme alan bir şairdir (Edemova, 1983: 5).

Yunus Temirkaya, özellikle 1944 sonrası şiirlerinde çoğunlukla halkının sıkıntılarını dile getirmiş ve Kırım’ın yeniden Türk toprağı olması ve ata topraklarına sahip çıkılması için halkını harekete geçirmeye çalışmıştır. Hayatında; öksüzlük, yetimlik, sürgün, evlat acısı, vatan hasreti, yoksulluk gibi türlü zorluklara göğüs geren Temirkaya, tüm bu şahsi zorluklara rağmen halkının haklarını savunmaktan bir an olsun geri durmamıştır. Kırım’ı atalarından kalan bir emanet olarak

görmüş ve vatana sahip çıkılması gerektiğini söz konusu şiirlerinde çok kez dile getirmiştir. Bunun için her türlü mücadelenin verilmesi gerektiğini de şiirlerinde defalarca vurgulayan şair, halkının yaşadığı tüm zorlukları şiirlerine aksettirmiştir.

Toplumsal şiirlerinde genellikle Kırım Tatar halkının yaşayışını, örf ve adetlerini ve millî meselelerini konu edinen Yunus Temirkaya, Kırım Tatar edebiyatının en mühim şahsiyetlerini sık sık okumuş ve bu şahsiyetleri daima örnek alarak her türlü sıkıntıyı halkıyla birlikte yaşamış, bahanelere sığınarak halkından uzaklaşmamıştır. Bu yönüyle Ayder Osman (1995: 168) Yunus Temirkaya'yı; Bekir Sıtkı Çobanzade, Hamdi Giraybay ve Eşref Şemizade'nin geleneğini devam ettiren bir şair olarak nitelirmektedir. Çerkez Ali (1991: 68) ise Yunus Temirkaya'yı Kırım Tatar millî şiir anlayışının temsilcilerinden ve ustalarından biri olarak görmekte ve genç şairlerin onun eserlerinden ders alması gerektiğini ifade etmektedir.

Yunus Temirkaya, ilk şiirinin yayımlandığı 1934 yılından son şiir kitabının yayımlandığı 2001 yılına kadar yazmaya ve çalışmaya devam etmiştir. Yetmiş yıla yakın bir zaman dilimine 8 müstakil şiir kitabı sığdırmıştır. Bu şiirleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandığı gibi birçok antolojide de yer almıştır. O, şiirlerinin yanı sıra manzum hikâyeleri, makaleleri ve tercümelemleri ile de Kırım Tatar edebiyatına hizmet etmeye çalışan son derece üretken bir şahsiyettir. Önemli Kırım Tatar şairi Şakir Selim'in (1996: 136) "*Çalışuvnu öğreneyik Yunus Temirkaya'dan / Kart olsa da şiiriyetçün atar özün kayadan¹*" mısraları bu fikrimizi destekler niteliktedir.

2. Hayatı

Yunus Temirkaya 3 Ocak 1915 tarihinde Kırım'ın Akyar şehrinin Balıklava semtinin Urkusta köyünde doğmuştur. Henüz 22 günlük bir bebek iken dedesi ve babaannesi tarafından evlatlık alınmıştır. 1921 yılında, daha 6 yaşındayken, meydana gelen büyük bir kıtlık sonucunda Yunus Temirkaya'nın annesi, babası ve tüm kardeşleri vefat etmiş ve bu aileden geriye sadece kendisi kalmıştır (Kurtnezir, 2014: 157). İlkokulu Eski köyünde okuyan Temirkaya, ortaöğretimini 1935 yılında Bahçesaray-Yalta Eğitim Lisesinde bitirmiştir. Üniversite eğitimini ise 1935-1939 yılları arasında Kırım Devlet Eğitim Enstitüsünün Kırım Tatar Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamlamıştır (Veliulayeva, 2019: 118). Bu yıllarda Alim Fetislamov, Hüseyin Kürkçi ve Abdullah Latifzade gibi Kırım Tatar edebiyatının ünlü isimlerinden ders almış (Temirkaya, 1990: 132) ve Rıza Halid, Enver Selamet, Remzi Burnaş, Löman Süleyman ve Cevaire Mecitova gibi Kırım Tatar edebiyatının genç isimleriyle yakın arkadaşlık kurmuştur (Kökiyeva, 1998: 148).

Yunus Temirkaya, hayatının birçok döneminde olduğu gibi üniversite yıllarında da yoksullukla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Öyle ki bu dönemde kendisinin düzgün birkaç kıyafeti, kışın takabileceği bir beresi yahut bir kemeri bile yoktur. Yunus Temirkaya'nın öğrencilik yılları yarı açlıkla geçmiştir. Temirkaya'nın öksüz, yetim ve son derece yoksul olduğunu öğrenen üniversite hocası ve ünlü Kırım Tatar şairi Abdullah Latifzade'nin girişimleriyle kendisine üniversite yönetimi tarafından bir miktar para yardımı yapılmıştır. Yunus Temirkaya, ancak bu parayla kendisine yeni kıyafetler alabilmiştir (Temirkaya, 1990: 132).

¹ Çalışmayı öğrenelim Yunus Temirkaya'dan / (O) yaşlı olsa da şiiriyet için atar kendini kayadan.

Yunus Temirkaya 1939 yılında Larendorf'un Büyükboraş köyüne okul müdürü olarak atanmış ve görev yaptığı bu okulda Kırım Tatar Türkçesi dersleri de vermiştir (Fazıl, 2002: 286). 1941 yılında Rusya'nın II. Dünya Savaşı'na dâhil olmasıyla birlikte görev yaptığı okul kışla olarak kullanılmaya başlanmış ve Yunus Temirkaya hakkında yakalama kararı çıkarılmıştır. Böylece Temirkaya önce Aybasıl köyünde sonra Kızıltaş köyünde olmak üzere iki buçuk yıl saklanarak yaşamak zorunda kalmıştır (Kurtnezir, 2000: 140).

1944 yılında, sürgünden kısa bir süre önce, Kırım'da dünyaya gelen ve Temirkaya ailesinin ilk çocuğu olan Kadir Temirkaya, henüz bebekken yakınlarda duyulan bir bomba sesi sebebiyle işitme yetisini kaybetmiş ve bu sebepten ötürü hayatı boyunca dilsiz ve sağır olarak yaşamak zorunda kalmıştır. Yunus Temirkaya, 1944 yılında yaşanan toplu sürgünün tüm zorluklarına ailesiyle birlikte tanık olmuş ve halkıyla beraber Özbekistan'a sürülmüştür. Özellikle sürgünün ilk yıllarında çok büyük zorluklar çekmiş, barakalarda yaşamış ve Bekabad'da uzun bir müddet işçi olarak çalışmıştır. Yunus Temirkaya ve eşi Şefika Dağcı'nın; Kadir, Şevki, Gülnara ve Mustafa isimli dört çocukları dünyaya gelmiştir. Oğulları Mustafa Temirkaya, Özbekistan'da henüz üniversite çağında bir genç iken kaza geçirerek vefat etmiştir. Temirkaya ailesinin yaşadıkları tüm zorluklara bir de evlat acısı eklenmiş ve bu olaylar kendilerinde derin bir iz bırakmıştır. 1948 yılından itibaren Özbekistan'ın Namangan şehrinin Yanıkurğan semtinde otuz yılı aşkın bir süre Kırım Tatar dili öğretmenliği ve okul müdürlüğü görevlerinde bulunmuştur. Evi ile okulu arasındaki mesafenin çok uzun olmasından dolayı her gün kilometrelerce yol yürümek zorunda kalmıştır. 1980'li yıllarda yine Özbekistan'da iken uzun yıllar etkisi altında kaldığı çok ağır bir hastalık geçiren Temirkaya, eşinin fedakârlıkları ile hayata tutunabilmiştir.²

18 Mayıs 1944 gecesi Rus askerleri Yunus Temirkaya'nın evine baskın yaparak girmiş, on beş dakika içerisinde evi terk etmelerini istemiş ve evlerinden kendilerini zor kullanarak çıkarmışlardır. Kırım Tatar halkıyla birlikte Temirkaya ailesi, önce kamyonlarla Bahçesaray'a oradan da hayvan vagonlarına yüklenerek demiryolu ile yirmi günlük bir yolculuk sonucunda Özbekistan'a sürülmüşlerdir. Yunus Temirkaya ve ailesi, tren vagonlarında her gün birilerinin ölmesinden insanların sıcağın hararetiyle kıvrınmalarına kadar birçok zulme tanık olmuştur (Miroşniçenko, 2004: 157). Birçok şiirinde 1944 Sürgünü'nün izlerini taşıyan Yunus Temirkaya (1992: 126) sürgün boyunca yaşadıkları bu zulmü *Sürgünlük* adlı şiirinde *Baronlarda toprak yoktur, kulaç yayğan çöl yoktur / Eki metr kerek olğan kabir için yer yoktur / Cesetlerini yuvmak için özen yoktur, göl yoktur / Mevtalarını kötermege³ yarayacak bir yer yoktur!* mısralarıyla dile getirmiştir.

Tıpkı diğer Kırım Tatarları gibi Yunus Temirkaya da Rus himayesi altındaki Özbekistan'da da tamamıyla özgür bir ortama kavuşamamıştır. Yunus Temirkaya, 1974 yılında Hamdi Giraybay konulu bir makalenin *Yeni Dünya* isimli bir gazetede yayımlanmasının ardından, Sovyetler Birliği istihbarat çalışanları tarafından sorguya çekilen Kırım Tatar aydınlarından birisi olmuştur. Bu sorguda Yunus Temirkaya, Hamdi Giraybay'ın şiirlerini çocukken öğrendiğini, birkaç şiirini ise yazarak yanında bulundurduğunu ifade etmiştir. Bunun üzerine Hamdi Giraybay'ın bu şiirleri, Temirkaya'nın elinden bir daha okuyamaması için alınmıştır (Osman, 1995: 169).

² Bu bilgiler Yunus Temirkaya'nın torunu Zarema Temirova'dan (İstanbul) alınmıştır.

³ Kötermek: Kaldırmak.

Yunus Temirkaya, ailesiyle birlikte, sürgün zoruyla maruz kaldığı kırk yılı aşkın bir gurbet yaşantısının ardından, uğruna şiirler yazdığı öz vatanı Kırım'a ancak 1987 yılında (Fazıl, 2002: 286) dönebilmıştır. Kırım'a dönmesinin ardından Ukrayna Yazarlar Birliğine üye olarak kabul edilmiştir (Kurtnezir, 2000: 140). Vatanına döndükten sonra ömrünün sonuna kadar, neredeyse yarım asır hasret kaldığı Kırım'da yaşayan Temirkaya, bu kez farklı sıkıntılara sabretmek zorunda kalmıştır. 27 Aralık 1997 yılında çok sevdiği eşi Şefika Dağcı'nın ve üç ay sonrasında biricik kızı Gülnara Temirkaya'nın kanser sebebiyle vefat etmeleri Yunus Temirkaya'yı derinden sarsmıştır. Böylece Yunus Temirkaya, tıpkı Modern Kırım Tatar edebiyatının kurucusu olarak kabul edilen Fatih Kerimî gibi (Çakmak, 2023: 37) eşinin ve iki çocuğunun ölümüne şahit olan, ömrünün sonuna kadar bu kayıpların etkisinde kalan şairlerden biridir. Tüm bu acıların ardından kendisi de 14 Eylül 2004 yılında kalp hastalığı sebebiyle vefat etmiş ve Akmescit'e defnedilmiştir.⁴ Yunus Temirkaya, türlü sıkıntılarla dolu bir hayat hikâyesine sahiptir. Kendisi, 89 yıllık ömründe öksüzlük, kıtlık, savaş, sürgün, vatansızlık, yoksulluk, evlat acısı gibi bir insanın sabredebileceği en ağır imtihanları yaşamıştır.

3. Edebî Şahsiyeti

Yunus Temirkaya henüz ilköğretim çağında iken edebiyat öğretmeni Hüseyin Kürkçi'nin yönlendirmesiyle edebiyata ilgi duymaya başlamıştır. Üniversite yıllarında ise Yahya Hacı Bayburtlu'dan ve Kırım Tatar edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Abdullah Latifzade'den ders almıştır (Miroşniçenko, 2004: 157). Kırım Tatar edebiyatının yanı sıra Rus edebiyatına da merak salan Yunus Temirkaya, özellikle Bekir Çobanzade, Abdullah Latifzade, Şamil Tohtargazi, Ziyadin Cavtobeli, Eşref Şemizade gibi Kırım Tatar edebiyatının önde gelen şairlerinin eserlerini okumuş ve bu şairleri örnek almıştır (Fazıl ve Nagayev, 2001: 495). Yunus Temirkaya'nın *Sonki Töllerim* adlı eserinin son sözünü kaleme alan ünlü Kırım Tatar şairi Şakir Selim (1995: 105), Temirkaya'nın, Türk edebiyatından Yunus Emre'nin, İran edebiyatından Firdevsi'nin, Rus edebiyatından ise A. Puşkin'in eserlerini neredeyse ezbere okuyacak kadar iyi bildiğini ifade etmektedir. Yunus Temirkaya'nın yakın arkadaşı Rıza Fazıl (2002: 287) ise Temirkaya'nın, Nazım Hikmet'in ve Azerbaycan şairi Samed Vurgun'un şiirlerini de sık sık okuduğunu belirtmektedir.

Yunus Temirkaya'nın *Yaş İşçi Dostuma* adlı ilk şiiri Yalta'da neşredilen *Udarnik* isimli gazetede 1934 yılında yayımlanmıştır (Kurtnezir, 2014: 157). Yunus Temirkaya bu olayı; "*Bir gün okulda "Udarnik" gazetesinin yazarları olan İsmail İrmambetov ve İrğat Kadir geldiler. Bu gazetede edebiyat bölümü kurmayı planladıklarını ve burada yayımlanmak üzere şiirler istediklerini söylediler. Ben, Rıza Halid ve Enver Selamet birer şiirimizi onlara verdik ve şiirlerimiz yayımlandı.*" şeklinde anlatmıştır. Üniversite yıllarında enstitünün *Yaş Kalemler* isimli dergisinin editörlüğünü yapan Temirkaya'nın yine bu yıllarda çeşitli gazete ve dergilerde şiirleri yayımlanmıştır (Osman, 1995: 167).

1944 Sürgünü sonrası Özbekistan'a gitmek zorunda kalan Yunus Temirkaya, buradaki ilk yıllarında yaşam şartları çok zor olduğundan sanat hayatında belli bir dönem durgunluk yaşamıştır. Fakat Taşkent'te 1957 yılında *Lenin Bayrağı* dergisinin yayıma başlamasıyla birlikte Temirkaya, daha sık eser vermeye başlamış ve bu dergide şiirleri çok kez yayımlanmıştır. Edebiyata derinden

⁴ Bu bilgiler Yunus Temirkaya'nın torunu Zarema Temirova'dan (İstanbul) alınmıştır.

bağlı olan Temirkaya, kısa sürede eserleri en çok basılan ve en sevilen şairlerden birisi olmuştur (Fazıl ve Nagayev, 2001: 496). 1970'te *Sabahların Tazeligi*, 1972'de *Dağ Pınarı*, 1976'da *Tanlar* isimli şiir kitapları neşredilmiştir. 1980 yılına geldiğinde *Yıldız* dergisinin yayım hayatına başlamasıyla birlikte Yunus Temirkaya'nın üretkenliğinde büyük bir artış yaşanmış ve bu dergide şiirleri en çok yayımlanan şairlerden biri olmuştur. 1980'de *Ahmet Han*, 1983'te *Can Ezgilerim*, 1986'da *Uykusuz Gecelerdeki Yırlarım*, 1995'te *Sonki Töllerim* ve 2001'de *Yol Üzerindeki Yarık* isimli şiir kitapları yayımlanmıştır.

Yunus Temirkaya, 1934 yılında ilk şiirinin yayımlanmasından itibaren, ömrünün son yıllarına kadar Kırım Tatar edebiyatına birçok alanda çok uzun yıllar hizmet eden çalışkan ve üretken bir şahsiyettir. Ancak Yunus Temirkaya'nın Kırım Tatar edebiyatı içerisindeki asıl konumunu, yazmış olduğu şiirler belirlemiştir. Yunus Temirkaya kaleme aldığı şiirlerinde daha çok; *sevgi, aşk, tarih, tabiat, vatan, millet, nasihat, mücadele* gibi konulara ağırlık vermiştir. Yunus Temirkaya'nın tabiat konulu şiirlerine; *Yaz Gecesi, Dağ Çokrağı, Kiparis, Tuman, Melevşe, İlk Bahar Nağmeleri, Yağmurdan Sonra* örnek verilebilir. Temirkaya şiirlerinde, Kırım'ın Tatar Türklerinin vatanı olduğunu, bu vatanın kendilerine atalarından miras kaldığını sık sık dile getirmiş ve halkının bu konuda gevşeklik göstermemesi için sıklıkla vatan ve millet konularına yer vermiştir. *Pusla Olsun, Zalımların Yakalaşın, Kırımtatar Kızı, Yurtka Saip Olayık, Safka Tolmalı, Dönünüz* gibi şiirleri halkını bilinçlendirmek için yazdığı vatan ve millet konulu şiirlerine örnek gösterilebilir.

Temirkaya, 1944 Sürgünü'nden önce daha çok bireysel konular doğrultusunda şiirler kaleme alan lirik bir şairdir. Özellikle, 1939 yılında eşi Şefika Dağcı için yazdığı *Men Sensiz Keçalmam* şiiri, Kırım Tatar edebiyatında aşk şiirleri içerisinde çok önemli bir konuma sahiptir. Seferova (2011: 40) Temirkaya'nın sanat anlayışının tam olarak anlaşılabilmesi için söz konusu şiirin önemine vurgu yapmaktadır. *Son Sözü'n Ne Mana, Söyleçi, Karanlık Gecenin, Tanışlık, İlk Sevgi, Mor Zencefli El Yavluğım* şairin diğer lirik şiirlerine örnek gösterilebilir. Yunus Temirkaya'nın lirik şiire olan ilgisi ve yeteneğini diğer Kırım Tatar edebiyatçıları da dile getirmektedir. Nitekim Kırım Tatar edebiyatçılarından öncü isimlerinden biri olan Rıza Fazıl (2002: 288), Yunus Temirkaya'nın özellikle sevgi temalı şiirlerinin dikkate değer olduğunu ve bu konuda Temirkaya'yı hiç kimse ile kıyas edemeyeceğini dile getirmektedir. Ayrıca Temirkaya'nın bu şiirlerinde insanı özüne celbeden bir lisan kullandığını ve bunun da okuyucuya unutulmaz bir coşkunluk verdiğini ifade etmektedir. Kırım Tatarlarının önemli edebiyatçılarından biri olan Veliulayeva (2019: 119) ise, Yunus Temirkaya'nın gerçek bir lirik şair olduğunu ifade ederken onun sevgi ve sevgiliye dair yazmış olduğu şiirlerin âdeta tılsımlı mısralardan oluştuğunu dile getirmektedir.

Yunus Temirkaya, Kırım Tatar edebiyatında unutulmaya yüz tutmuş “gazel” türünün yeniden canlanmasına katkı sağlamak amacıyla bu türün kural ve özelliklerine dikkat ederek birçok gazel yazmıştır. Bu gazeller, şairin yüksek sanat yeteneğinin birer göstergesidir. Onun gazellerindeki tasvirler, benzetmeler, vezin ve kafiye düzgünlüğü son derece etkileyicidir (Seferova, 2011: 40). Bu gazeller *Yıldız* dergisi başta olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlanmıştır. Ayrıca 1995 yılında yayımlanan *Sonki Töllerim* adlı eserinde de 30 adet gazeli yer almaktadır. *Daa Yahşı Şiirimni, Altından Çağımni, Derdimnin Devası, Siydane Közli* bu gazellere örnek verilebilir.

Yunus Temirkaya, manzum hikâye türünde de Kırım Tatar edebiyatında önemli bir yer edinmiştir. Özellikle *Rabia* ve 1440 mısradan oluşan *Ak Suv Kızı* adlı eserleri son derece önemli birer manzum hikâyedir. Eşref Şemizade, Temirkaya'nın *Ak Suv Kızı* adlı eserini son derece kıymetli bulmuş ve söz konusu eserin yayımlanmadan önceki son düzeltmelerini birlikte yapmışlardır (Temirkaya, 1991: 128). Kökiyeva (1998: 154) Yunus Temirkaya'nın Kırım Tatar edebiyatında manzum hikâye türünün önemli temsilcilerinden biri olduğunu ifade etmektedir. Seferova ise (2015: 116) Yunus Temirkaya'nın manzum hikâye sahasında büyük başarılarla imza atan şairlerden biri olduğunu vurgulamaktadır.

Yunus Temirkaya çocuk edebiyatı alanında da şiirler kaleme almış ve *Tuvğan Til, Kitap, Kış ve Balalar, Daha O Pek Yaş, Avesnen Okusa* gibi çocuk şiirleri *Lenin Bayrağı, Yıldız* ve *Kırım* gibi çeşitli dergilerde yayımlandığı gibi Kırım'da okutulan birçok ders kitabında da yer edinmiştir. Cavtobeli (1996: 130) Yunus Temirkaya'nın bilgili ve tecrübeli bir hoca olarak çocukların yaşantısına ve psikolojisine hâkim olduğu için son derece başarılı çocuk şiirleri kaleme aldığını ifade etmektedir. Yunus Temirkaya'nın çocuk şiirlerinin ikisi, 1998 yılında Cafer Bekirov tarafından hazırlanan *Kırım Tatar Bala Edebiyatının Hrestomatiyası* adlı antolojik eserde yer almaktadır.

Kırım Tatar dili ve edebiyatı öğretmeni olan Temirkaya, Kırım Tatar edebiyatı ile de ilgilenmiş ve bu doğrultuda birçok makale kaleme almıştır. Ziyadin Cavtobeli, Eşref Şemizade, Şevki Bektöre, İsmail Hakki gibi önemli şahsiyetlerin hayatları, eserleri ve edebî şahsiyetlerine yönelik yazdığı makaleler *Yıldız* dergisinde yayımlanmıştır. Ömer İpçi'nin hatırası adına Şakir Selim tarafından hazırlanan *Meni Duadan Unutmanız* adlı kitapta ise Ömer İpçi hakkında bir makalesi yer almaktadır. Seferova (2011: 29), Yunus Temirkaya'nın makalelerinin Kırım Tatar şiirinin vaziyetini ortaya koyması açısından son derece önemli olduğunu ve bu makalelerin genç şair adayları tarafından büyük değer gördüğünü belirtmektedir.

Yunus Temirkaya Kırım Tatar edebiyatına yapmış olduğu çeviriler ile de hizmet etmiştir. Fazıl (2002: 288) 1939 yılından itibaren çeviri yapmaya başlayan Yunus Temirkaya'nın bu çevirilerinin *Yaş Gurbet* ve *Yeni Dünya* gazetelerinde ve *Yaş Leninciler* dergisinde yayımlandığını belirtmiştir. Cavtobeli (1983: 119) ise Yunus Temirkaya'nın, Puşkin'in *Çingeneler* adlı eserinin bazı bölümleri ile Mayakovski, Taras Şevçenko gibi Rus sanatçıların birçok eserlerinin belli bölümlerini tercüme ettiğini ifade etmektedir. Ayrıca 1999 yılınca V.M. Basirov tarafından hazırlanan ve Taras Şevçenko'nun seçilmiş şiirlerinin Kırım Tatar Türkçesine aktarıldığı *Uzak ve Yakın* adlı eserde Yunus Temirkaya'nın da çevirisini yaptığı bir şiir yayımlanmıştır.

Yunus Temirkaya, çağdaşı olduğu yazar ve şairlerin hem sanatı hem de karakteri dolayısıyla takdirini kazanmış bir şahsiyettir. Cavtobeli (1983: 125), söz konusu makalesinde Yunus Temirkaya'nın, Kırım Tatar edebiyatının özüne layık bir şair olduğunu ve onun hem eski hem de yeni şiir anlayışını ustalıkla temsil ettiğini ifade etmektedir. Temirkaya'nın "Sonki Töllerim" adlı eserinin son sözünü kaleme alan Şakir Selim (1995: 105), burada Temirkaya'nın Kırım Tatar edebiyatının büyük şairlerine son derece saygılı olduğunu ifade etmiş, Temirkaya'nın mütevazı olması dolayısıyla kendisini büyük şair saymadığını belirtmiştir. Yine Şakir Selim, Temirkaya'nın büyüklere hürmet etmesinin özünde, kendi büyüklüğünün saklı olduğunu vurgulamaktadır. Yunus

Temirkaya'nın sekseninci yaşı dolayısıyla yazmış olduğu makalesinde Ayder Osman (1995: 170), Temirkaya'yı, Kırım Tatar edebiyatının genç şairlerinin hocası, ustası ve yorulmak bilmeyen emekçisi olarak nitelemektedir. Temirkaya'nın şiirlerinin içtenliğine vurgu yapan Rıza Fazıl ve Safter Nagayev (2001: 497), Temirkaya'nın şiirlerinin insana ruhen bir coşkunluk verdiğini ve insanı kendine getirdiğini belirtmektedir. Seferova (2011: 35) Temirkaya'nın şiirlerinde Karadeniz'in dalgalarının işitildiğini, dağ havasının hissedildiğini, toprak kokusunun sezildiğini ifade etmekte ve şairin mucizevi fırçasıyla nice güzel şiirler yazdığını belirtmektedir. Seferova, onun şiirlerinin tesir gücünü bu şekilde ortaya koymaktadır. Yunus Temirkaya'nın kendine has bir sanat anlayışının olduğuna değinen Veliulayeva (2019: 119) şairin, hangi konuda yazarsa yazsın canlı, tesirli ve insanı düşünceye sevk eden bir üslubunun olduğunu ifade etmektedir.

4. Eserleri

Sabahların Tazeligi 1970'te Taşkent'te yayımlanmıştır. Yunus Temirkaya'nın yayımlanan ilk kitabıdır. Şair bu kitabı, vefat eden oğlu Mustafa'ya ithaf etmiştir. Temirkaya'nın yayımlanan ilk şiiri olan *Yaş İşçi Dostuma* bu kitapta yer almaktadır. Şairin 92 şiirinin yer aldığı bu eserin ön sözü Seyitömer Emin tarafından kaleme alınmıştır. Eserde daha çok; tabiat, sevgi, çocuk, vatan, siyaset ve felsefe konulu şiirler yer almaktadır.

Dağ Çokrağı 1972'de Taşkent'te yayımlanmıştır. Bu eserde şairin 1935-1971 yılları arasında yazmış olduğu 27 şiir ve 1 manzum hikâye yer almaktadır. Bu şiirler içerisinde William Shakespeare'nin doğumunun 400. yılı için yazmış olduğu *Şekspirge* adlı şiir de bulunmaktadır. Bunun dışında eserde; çocuk, sevgi, aşk, spor, vatan konulu şiirler de yer almaktadır. Yunus Temirkaya'nın en önemli manzum hikâyelerinden biri olan ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin kuruluşunun 50. yılına ithaf ettiği *Ak Suv Kızı* yine bu eserde yer almaktadır. Bu manzum hikâye 4 bölüm, 160 bent ve 1440 mısradan oluşmaktadır.

Tanlar 1976'da Taşkent'te yayımlanmıştır. Üriye Edemova'nın yayıma hazırladığı bu eserde 1937 ile 1975 yılları arasında yazılan 42 şiir yer almaktadır. Yunus Temirkaya'nın *Rüstem ve Suhrab* ve *Cömertlikke Doğru* adlı destanları ve ayrıca Nazım Hikmet'e ithafen yazdığı *Nazım Hikmet* adlı şiir de bu eserde bulunmaktadır. Eserde daha çok; dostluk, tabiat, sevgi, çocuk, sanat konulu şiirler yer almaktadır.

Amethan 1980'de Taşkent'te yayımlanmıştır. Yunus Temirkaya bu eseri 1976 ve 1979 yılları arasında kaleme almıştır. Eserde, II. Dünya Savaşı sırasında büyük kahramanlıklar göstererek iki kere Sovyetler Birliği Kahramanlık Madalyası'na layık görülen ve Kırım Tatarlarının bir efsanesi hâline gelen Ahmet Han Sultan'ın hayatı manzum hikâye olarak ele alınmıştır. Eser; *Cesur Şain (Giriş)*, *Ahmet Han'nın Balalığı*, *Ahmet Han'nın Ösmürlüğü*, *Ahmet Han'nın Yaşlılığı*, *Ahmet Han'nın Kircımanlığı*, *Felaket*, *Ozğaruv* ve *Epilog* olmak üzere 8 bölümden oluşmaktadır. Cavtobeli (1983: 80), Yunus Temirkaya'nın eserinde son derece anlaşılır ve sade bir dil kullandığını ve okuyucuların onu zevkle okuduğunu dile getirmekte ve eserin, şairin ustalığını önemli ölçüde yansıttığını belirtmektedir.

Can Ezgilerim 1983'te Taşkent'te yayımlanmıştır. Kitabın ön sözü Zakir Kurtnezir tarafından kaleme alınmıştır. Bu eser sırasıyla; *Gönüller ve Güller İçün*, *Dünyada Sen Barsın*, *Ömürni Sevgenler Yenilmez*, *Biz Sovet Yaşlarımız* olmak üzere 4 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde 65,

ikinci bölümde 58, üçüncü bölümde 18 ve dördüncü bölümde 6 şiir olmak üzere toplam 147 şiir yer almaktadır. Bu eserde yer alan şiirler 1934 ile 1982 yılları arasında kaleme alınan şiirlerden oluşmaktadır. Bu şiirler daha çok sevgi, tabiat, vatan, çocuk ve gençlik konuludur.

Yukusuz Gecelerdeki Yırlarım 1986'da Taşkent'te yayımlanmıştır. Bu eser sırasıyla; *Şiirler*, *Yanı Şiirler* ve *Şiiriy Povest* olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır. *Şiirler* bölümünde yer alan 120 şiirin çok büyük bir bölümü, şairin daha önce yayımlanan kitaplarında da yer alan ve genellikle sevgi, çocuk ve tabiat konulu şiirlerdir. *Yanı Şiirler* bölümünde yer alan 4 şiir ise şairin daha önceki kitaplarında yer almayan şiirlerdir. *Şiiriy Povest* bölümünde ise, daha önce bağımsız bir kitap hâlinde yayımlanan *Amethan* adlı manzum hikâye yer almaktadır.

Sonki Töllerim 1995'te Kırım'da yayımlanmıştır. Bu eser Yunus Temirkaya'nın ana vatanında yayımlanan ilk kitabıdır. Eserin son sözü Şakir Selim tarafından kaleme alınmıştır. Eser; *Şiirler*, *Gazeller* ve *Poema* olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır. *Şiirler* bölümünde 83 şiir, *Gazeller* bölümünde 30 gazel ve *Poema* bölümünde 1 manzum hikâye olmak üzere eserde toplam 114 şiir yer almaktadır. Vatan, millet, savaş, adalet, birlik ve beraberlik, sevgi, çocuk, kadın, tabiat, barış, nasihat gibi konuların yer aldığı eser içerik bakımından son derece zengindir.

Yol Üzerindeki Yarık 2001'de Kiev'de yayımlanmıştır. İki bölümden oluşan bu eserde Yunus Temirkaya'nın şiirleri Ukraynaca ve Türkçe olarak iki farklı dilde yer almıştır. *Küneşnin Daveti* adlı bölümde yirmi şiir, *Bu Sevdalık Dünyasında* adlı bölümde 13 şiir yer almaktadır. Bu şiirler; M. Miroşniçenko, C. Litvin ve D. Kononenko tarafından Ukraynacaya çevrilmiştir. Ayrıca kitabın ön sözünde Mikola Miroşniçenko tarafından Yunus Temirkaya'nın özellikle 1944 Sürgünü çerçevesinde hayat hikâyesine ve edebî şahsiyetine dair etraflıca bir yazı kaleme alınmıştır. Bu ön söz ise Yunus Kandım Tarafından Kırım Tatar Türkçesine çevrilmiştir. Yunus Temirkaya'nın 1934 ile 1998 yılları arasında yazmış olduğu şiirler bu eserde yer almaktadır. Dolayısıyla, 64 yıllık bir emeğin kısa bir özeti olarak değerlendirilebilecek bu eser, Yunus Temirkaya'nın kitap hâlinde yayımlanmış son eseridir.

Rıza Fazıl (2002: 290) Yunus Temirkaya'nın hâlihazırda *Kurtiy Baba* adlı üç bin mısradan oluşan manzum romanının bulunduğunu fakat bu eserin henüz basılmadığını ifade etmektedir. *Yıldız* dergisinin başyazarı Dilaver Osman (2021: 6) bu manzum romanın Yunus Temirkaya tarafından bir yayınevine verildiğini fakat türlü sebeplerle basılmadığını daha sonra bu eserin İbrahim Çegertma tarafından *Yıldız* dergisine teslim edildiğini belirtmektedir. *Kurtiy Baba* her ne kadar kitap formatında basılamamış olsa da eserin 2021 yılı 3. sayıdan itibaren *Yıldız* dergisinde bölüm bölüm yayımlanmaya başladığı tespit edilmiştir.

Yunus Temirkaya'nın şiirleri müstakil eserlerinin dışında birçok antolojik şiir kitaplarında da yer almıştır. Araştırmamız çerçevesinde Yunus Temirkaya'nın şiirlerinin yayımlandığı 8 farklı şiir antolojisine ulaşılmıştır:

1971 yılında; Amet Adil, İsa Abduraman, Mustafa İbrahim, Ablamit Selimov, Eşref İbrahim gibi şairlerle birlikte *Gogercinler* adlı şiir kitabı neşredilmiştir. Bu eser 6 bölüme ayrılmış ve her şair kendi bölümü altında şiirlerine yer vermiştir. Yunus Temirkaya'nın 26 şiiri ve çeşitli bağımsız dörtlükleri *Sönmez Arzum* bölümü altında yayımlanmıştır.

1972 yılında Şamil Alâdin tarafından hazırlanan *Karanfil Yaprakları* adlı şiir antolojisinde; Âşık Ömer, Bekir Çobanzade, Abdullah Latifzade, Ziyadin Cavtobeli, Eşref Şemizade, Rıza Halid, Çerkez Ali gibi 32 Kırım Tatar şairinin şiirleri yer almaktadır. Bu eserde Yunus Temirkaya'nın 4 şiiri yayımlanmıştır.

1987'de Üriye Edemova ve Çerkez Ali tarafından hazırlanan *Ulu Tan* adlı şiir antolojisinde; Seyitömer Emin, Bilal Mambet, Rıza Fazıl, Şakir Selim, Yunus Kandım gibi Kırım Tatar edebiyatının önde gelen 48 şairinin şiirlerine yer verilmiştir. Yunus Temirkaya'nın da bu antolojide 4 şiiri yayımlanmıştır.

1998 yılında Cafer Bekirov tarafından hazırlanan ve Bilal Mambet, Memet Nüzet, Ayşe Kökiyeva gibi 43 Kırım Tatar şairinin çocuk şiirlerine yer verilen *Kırım Tatar Bala Edebiyatının Hrestomatiyası* adlı bir antolojik eser yayımlanmıştır. Bu eserde Yunus Temirkaya'nın da *Kış ve Balalar* ve *Daa O Pek Yaş* isimli çocuk şiirlerine yer verilmiştir.

2003 yılında Yunus Kandım ve Ukraynalı şair Mikola Miroşniçenko tarafından hazırlanan *Güneşten Bir Parça* adlı şiir antolojisinde, 13. yüzyıldan 21. yüzyıla kadar Kırım'da yetişmiş 72 şairin şiirlerine yer verilmiştir. Bu eserde en çok şiiri bulunan şair olan Yunus Temirkaya'nın 3'ü gazel olmak üzere toplam 15 şiiri hem Kırım Tatar Türkçesi hem de Ukraynaca olarak yayımlanmıştır.

2004 yılında Mikola Miroşniçenko tarafından *Brama Shodu (Doğu Kapısı)* adlı şiir antolojisinde Numan Çelebicihan, Şeryan Ali, Refat Çaylak, Tair Kerim gibi 21 şairin Ukraynacaya çevrilmiş şiirleri yer almaktadır. Yunus Temirkaya'nın bu antolojide 3'ü gazel olmak üzere toplam 11 şiirine ve bazı anılarının da yer aldığı hayat hikâyesine yer verilmiştir.

2008 yılında; Âşık Ömer, Mustafa Cevheriy, Abdulla Latifzade, Bekir Çobanzade, Eşref Şemizade, Yunus Temirkaya, Ablaziz Aliyev ve Şakir Selim olmak üzere toplam 8 şairin şiirlerine yer verilen ve Olga Golubeva'nın Rusçaya tercüme ettiği şiirlerden oluşan *Sevgi Bağçasına* adlı şiir antolojisi yayımlanmıştır. Bu eserde Yunus Temirkaya'nın Rusça olarak kısa bir biyografisine yer verilmiş ve yine 4 şiiri hem Kırım Tatar Türkçesi hem de Rusça olarak yayımlanmıştır.

2009 yılında Mikola Miroşniçenko tarafından hazırlanan *Na Svitlovidnoti* adlı şiir antolojisinde çeşitli milletlerin edebiyatlarından seçme şiirler Ukraynacaya çevrilmiştir. Bu eserde; Yunus Kandım, Tair Kerim, Şeryan Ali, Ablaziz Veliyev gibi Kırım Tatar edebiyatından 21 şairin şiirlerine yer verilmiştir. Yunus Temirkaya'nın bu antolojide 3'ü gazel olmak üzere 11 şiiri ve çeşitli bağımsız dörtlükleri Ukraynacaya çevrilerek yayımlanmıştır.

5. Sonuç

Söz konusu araştırmamız neticesinde Yunus Temirkaya'nın, Kırım Tatar edebiyatının en önemli şahsiyetlerinden biri olduğu sonucu çıkarılmıştır. Gerek çalışkanlığı gerekse birçok edebî türde eser üretebilme kabiliyetinden ötürü birçok Kırım Tatar edebiyatçısı tarafından övgüyle söz edilen Temirkaya, söz konusu edebiyata çok uzun yıllar hizmet etme başarısını göstermiştir.

Temirkaya, şiirlerinde daha çok; aşk, sevgi, tabiat, vatan, millet, mücadele, siyaset gibi konuları işlemiştir. 1944 Sürgünü öncesinde lirik şiirlerinin baskın olduğu fakat sürgün sonrasında daha çok halkın sorunlarını ele aldığı tespit edilmiştir. Yunus Temirkaya şiiri, halkın tüm

meselelerine ışık tutabilmek için bir araç olarak kullanmıştır. Birçok şiirinde vatana sahip çıkılması ve bu yolda her türlü mücadelenin verilmesi gerektiğini sıkça dile getirmiştir. Özellikle Kırım'a döndükten sonra, halkına yol göstermek amacıyla onlara sürgünden geri dönmeyi öğütlemiş, böylece Kırım'ın yeniden bir Türk yurdu olmasını hedeflemiştir.

Yunus Temirkaya; şiir, manzum hikâye, makale ve tercümeleleriyle Kırım Tatar edebiyatına birçok edebî tür ile katkı sağlamıştır. Eser verdiği her türde Kırım Tatar edebiyatçılarının beğeni ve takdirini kazanmıştır. Şiirleri, 8 farklı müstakil kitabının yanı sıra birçok farklı antolojide ve dergide yer almıştır. Makaleleri ve tercümeleleri ise özellikle *Yıldız* dergisinde yayımlanmıştır. Çocuk şiirleri ise çeşitli kitaplarda, dergilerde ve ders kitaplarında okuyucuya sunulmuştur.

Yunus Temirkaya, çağdaşı olduğu Kırım Tatar şair ve yazarlarının her daim övgüsüne mazhar olmuş fakat alçakgönüllülüğünü sürekli olarak devam ettirmiştir. O, kendisini büyük bir şair olarak nitelemek yerine, örnek aldığı vatansever Kırım Tatar şairlerinin yolundan giden bir sanatçı olarak görmüştür. Birçok şiirinde söz konusu şairlerden olan Bekir Çobanzade, Eşref Şemizade, Ziyadin Cavtobeli gibi şahsiyetlerden sık sık söz etmekte ve onları kendisine bir rehber olarak gördüğünü ifade etmektedir.

Kaynaklar

- Ali, Çerkez (1991). *Çok Yürgen, Çok Körer (Edebiyat Hakkında Fikirler)*. Taşkent: Ğafur Ğulam Adına Edebiyat ve Sanat Neşriyatı.
- Allahmanlı, Mahmud (2007). *Kırımtatar Edebiyatı (Problemler, Mülâhazalar)*. Bakü: ADPU'nun Neşriyatı.
- Ayaydın, Harun (2023). *Kırım Tatar Şairi Yunus Temirkaya'nın "Sonki Töllerim" Adlı Eserinin Alfabetik Çevirisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Seminer Çalışması. Erzincan: Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Cavtobeli, Ziyadin (1983). *Edebiyat Sevdaları: Edebî Makaleler*. Taşkent: Ğafur Ğulam Adına Edebiyat ve Sanat Neşriyatı.
- Cavtobeli, Ziyadin (1996). Hoca ve Şair. *Yıldız Dergisi*. S. 6, s. 128-132.
- Çakmak, Cihan (2023). Fatih Kerimî'nin Hayatı ve Eserlerinin Psikolojik İz Düşümü. *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S. 6 (4), s. 35-40.
- Edemova, Üriye (1983). Gençlik ve Yaratıcılık. *Yıldız Dergisi*. S. 2, s. 3-6.
- Fazıl, Rıza (2002). *Irmaklar, Edebî Makaleler, Denemeler, Hatıralar, Levhalar*. Simferopol: Kırımdevokupped Neşir.
- Fazıl, Rıza ve Safter Nagayev (2001). *Kırımtatar Edebiyatının Tarihi: Kısa Bir Nazar*. Simferopol: Kırımdevokuppedneşir.
- Kökiyeva, Ayşe (1998). Küsmedim Akikat, Yırladım Seni. *Yıldız Dergisi*. S. 4, s. 143-160.
- Kurtnezir, Zakir (2000). *Kırım Tatar Edipleri*. Akmesic: Tavriya Neşriyatı.
- Kurtnezir, Zakir (2014). *Kırım Tatar Edipleri*. Akmesic: Tavriya Neşriyatı.

- Kültür Bakanlığı (1999). *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi, Kırım Türk-Tatar Edebiyatı*. Cilt: 13. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Maşkaraoğlu, Seher (2023). *Kırım Tatar Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Miroşniçonka, Mikola (2004). *Brama Shodu*. Kiev: Bilotserkivska Yayınları.
- Osman, Ayder (1995). Edebiyatka Sadıklık/Yunus Temirkaya 80 Yaşında. *Yıldız Dergisi*. S. 1, s. 166-170.
- Osman, Dilaver (2021). Yıldız-2021/Edebiyatımızın Yıllık Küzğüsü. *Yıldız Dergisi*. S. 6, s. 4,5.
- Seferova, Fera Asanovna (2011). *Kırımtatar Şiiriyetinde Ananeviylik ve Yenilik*. Akmescit.
- Seferova, Fera Asanovna (2015). *Kırımtatar Şiiriyetinin Estetikası*. Simferopol.
- Selim, Şakir (1995). “Ayat ve Şiiriyet Sevdası”. *Sonki Töllerim*. s. 104-106. Akmescit: Tavriya Neşriyat.
- Selim, Şakir (1996). Kalemdeş Dostlarğa. *Yıldız Dergisi*. S. 1, s. 134-136.
- Temirkaya, Yunus (1970). *Sabahların Tazeligi*. Taşkent: Ğafur Ğulam Adına Edebiyat ve Sanat Neşriyatı.
- Temirkaya, Yunus (1972). *Dağ Çokrağı*. Taşkent: Ğafur Ğulam Adına Edebiyat ve Sanat Neşriyatı.
- Temirkaya, Yunus (1976). *Tanlar*. Taşkent: Ğafur Ğulam Adına Edebiyat ve Sanat Neşriyatı.
- Temirkaya, Yunus (1980). *Amethan*. Taşkent: Ğafur Ğulam Adına Edebiyat ve Sanat Neşriyatı.
- Temirkaya, Yunus (1983). *Can Ezgilerim*. Taşkent: Ğafur Ğulam Adına Edebiyat ve Sanat Neşriyatı.
- Temirkaya, Yunus (1990). O Benim Hocam Edi. *Yıldız Dergisi*. S. 5, s. 131-132.
- Temirkaya, Yunus (1991a). Şiiriyetimiznin Odamanı. *Yıldız Dergisi*. S. 6, s. 125-129.
- Temirkaya, Yunus (1991b). Şevki Bektöre – Büyük Şairimiz. *Yıldız Dergisi*. S. 3, s. 44-46.
- Temirkaya, Yunus (1992). Sürgünlük. *Yıldız Dergisi*. S. 1, s. 125-128.
- Temirkaya, Yunus (1993). Halk Hocası – Öçerk. *Yıldız Dergisi*. S. 4, s. 198-207.
- Temirkaya, Yunus (1995). *Sonki Töllerim*. Akmescit: Tavriya Neşriyat.
- Temirkaya, Yunus (1997). Ziyadin Cavtobeli'nin Edebî Yaratıcılığı. *Yıldız Dergisi*. S. 3, s. 70-86.
- Temirkaya, Yunus (1999). Ziyadin Cavtobeli'nin Yaratıcılığı. *Yıldız Dergisi*. S. 1, s. 130-134.
- Temirkaya, Yunus (2001). *Yol Üzerindeki Yarık*. Kiev.
- Veliulayeva, Aliye (2019). *Kırım Tatar Edebiyatı*. Çernobtsı: Bükrek Neşriyat Evi
- Yıldız Dergisi (1985). Şairnin Hoş Nağmeleri, Yunus Temirkaya 70 Yaşında. S. 1, s. 140.
- Yıldız Dergisi (2004). Yunus Temirkaya. S. 5, s. 159.